

KRIPTOVALYUTA RIVOJLANISHI VA UNING ISTIQBOLI

Akramov Xurshidbek Bahrom og'li

Andijon iqtisodiyot va qurilish instituti Iqtisodiyot fakulteti 3-talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11090554>

Annotatsiya: Ushbu maqolada kriptovalyutaning rivojlanishi va istiqboli o'rganiladi, unda kriptovalyutalarning innovatsion jihatlari, markazlashmagan tabiati, xavfsizlik xususiyatlari va moliyaviy inqilob qilishi salohiyati yoritilgan. Bundan tashqari, kripto bozor oldida turgan muammolari, jumladan, o'zgaruvchanlik va tartibga solish noaniqligini tan oladi. Ushbu qiyinchiliklarga qaramay, kriptovalyutalarning kelajagiga katta ishonch bilan qaraladi.

Kalit so'zlar: kriptovalyuta, bitkoin, xavfsizlik markazlashish, istiqbol, blokcheyn, mayning.

Iqtisodiyotda raqamli valyutalar haqida umimg rivojlanishi, shakllanishi va istiqboli haqida gap ketganda, avvalo pul tizimining rivojlanish bosqichlari nuqtai nazaridan qarash muhimdir. Dastlab insonlar o'rtasida tovar almashinuvlari, ya'ni "barter" amal qilgan, keyinchalik tovar-pul muomalasi, tangalar hamda qog'oz pullar va plastik kartalardagi pullarga o'tilgan va hali-hanuz rivojlanib bormoqda. Bugungi kunda insoniyat raqamli asrni boshdan kechirmoqda, texnologik innovatsiyalarni yaratilishi va rivijlantirilishi, ularning globallashuvi yangi- raqamli pullarni shakllanirishga keng sharoitlar yaratib bermoqda. Moliya dunyosi ham seysmik o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda, kriptovalyutalarning paydo bo'lishi biz pul, tranzaktsiyalar va mulkni idrok etish va o'zaro munosabatimizni qayta belgilab beradi. Ushbu transformatsiyaning markazida albatta raqamli innovatsiyalar va iqtisodiy imkoniyatlarning yangi davrini boshlab beradigan kriptovalyutani rivijlantirishning murakkab jarayoni yotishini inkor qilmaymiz. Kripto valyuta haqida oddiy qilib aytganda, tovar va xizmatlarga almashtirilishi mumkin bo'lgan yangi raqamli innovatsion aktivlardir. 2009-yil Satoshi Nakamoto matematik hisob-kitoblar natijasida ishlaydigan, yangi to'lov tizimini ommaga taqdim etdi va birinchi kriptovalyuta vujudga keldi. To'lovni amalga oshirishda ishlatiladigan pul birligi — bitkoinlar bo'ldi. Ular maxsus hamyonlarda saqlanadi va ularni boshqa hamyonga tushirish hamda ishlatish mumkin. Shuningdek, buzg'unchilikka chidamli va shaffof raqamli daftar bo'lib xizmat qilgan uning inqilobiy blockchain texnologiyasi kriptovalyutalar dunyosidagi keyingi o'zgarishlar uchun zamin yaratdi. Kriptovalyutalarda kriptografiyaga asoslangan bir nechta xavfsizlik mexanizmlari mavjud: ular odatda xavfsiz operatsiyalarni kafolatlaydigan kodlardir. U 2009 yilda ishga tushirilgan. Bitkoinning o'ziga xos xususiyati uni ishlab chiqarishning murakkabligi va cheklangan emissiyasidir. Ularning miqdoriy chegarasi aniq 21 million dona. Kriptovalyutani ishlab chiqish-bu bir nechta muhim komponentlarni o'z ichiga olgan murakkab jarayon:

Blockchain texnologiyasi: har bir cryptocurrency asosida blockchain yotadi barcha operatsiyalarni qayd etadigan tarqatilgan va o'zgarmas daftar. Ushbu texnologiya shaffoflik, xavfsizlik va markazsizlashtirishni ta'minlaydi, banklar yoki to'lov protsessorlari kabi vositachilarga bo'lgan ehtiyojni yo'q qiladi.

Konsensus mexanizmlari: konsensus mexanizmi-bu tranzaktsiyalar tekshiriladigan va blokcheynga qo'shiladigan protokol. Ishning isboti (asir) va ustunning isboti (PoS) ikkita mashhur mexanizm bo'lib, ularning har biri o'zining afzalliklari va cheklovlariga ega bo'lib, xavfsizlik, o'lchovlilik va energiya samaradorligi kabi omillarga ta'sir qiladi.

Aqli shartnomalar: muayyan mezonlar qondirilganda, aqli shartnoma deb nomlanuvchi o'z-o'zini bajaradigan kod avtomatik ravishda oldindan belgilangan vazifalarni bajaradi. Ushbu shartnomalar turli xil operatsiyalarda vositachilarga bo'lgan ehtiyojni yo'q qiladi, jarayonlarni avtomatlashtiradi va ishonch va samaradorlikni ta'minlaydi.

Tokenizatsiya: Tokenizatsiya haqiqiy dunyo aktivlarini ifodalovchi yoki blockchain ekotizimida o'ziga xos funktsiyalarga ega bo'lgan raqamli tokenlarni yaratishni o'z ichiga oladi. ERC-20 kabi Token standartlari markazlashtirilmagan ilovalardagi kommunal tokenlardan (DApps) real dunyo aktivlariga egalik huquqini ifodalovchi xavfsizlik tokenlariga qadar turli xil raqamli aktivlarni rivojlantirishga imkon berdi.

Yaratilganidan beri bitkoin hali ham kriptovalyuta bozorida hukmronlik qilmoqda. Bu texnologiya nuqtai nazaridan eng istiqbolli va eng ko'p sarmoya kiritilgan. Ko'pgina moliyaviy ekspertlarning ta'kidlashicha, blockchain va kriptovalyuta bozoriga qiziqish ortib bormoqda. Biroq, kriptovalyutalarning tez-tez tebranishlari davom etmoqda, hukumatlar esa raqamli valyutalarning xavfsizligi va qonuniyligi haqida qayg'urishdi. Kriptovalyutaning kelajagi ko'plab munozaralar mavzusi hisoblanadi. Shulardan kelib chiqib, bu raqamli pulning kelajagini shakllantirishi mumkin bo'lgan ba'zi tendensiyalar mavjud, ya'ni ko'plab odamlar va muassasalar kripto valyutalar bilan tanishib, ularga ishonishi bilan ular to'lov va investitsiyalarning asosiy shakliga aylanishi mumkin, markazlashmagan platformalarning o'sishi bank, kreditlash va sug'urtaga marlazlashmagan alternativlarni taklif qilish orqali an'anaviy moliyaviy xizmatlarda inqilob qilishi mumkin, turli blokcheynlar bilan muloqot qilish va birgalikda ishlash imkonini beruvchi loyihalar tobora muhim ahamiyat kasb etishi mumkin, bu kripto ekotizimida ko'proq moslashuvchanlik va foydalilikni ta'minlaydi, bitkoin kabi raqamli pullar katta miqdorda energiya iste'mol qilganligi sababli, energiya tejaydigan va barqaror alternativlarga intilish bo'lishi mumkin, intitutsional investorlar kripto valyuta bilan qulayroq bo'lishgani sababli kripto bozoriga sezilarli capital oqimi bo'lishi mumkin, blokcheyn texnologiyasidagi yutuqlar tezroq, kengaytirilgan va xavfsizroq kriptovalyutalarga olib kelishi mumkin.

Xulosa qilganda, kripto valyutaning kelajagining mutlaqligi aniq emas. Ehtimol, ba'zi platformalar qulab tushadi, ba'zi kriptovalyutalar qadrsizlanadi, ko'p odamlar pullarini yo'qotadila. Va allaqachon ba'zi ogohlantiruvchi belgilar mavjud bo'lsa-da, ko'p miqdorda olib borilayotgan ko'plab tajribalar har kim ishlashi mumkin bo'lgan turli xil yirik kapital bozoriga yo'l ochadi. Butunlay yangi kontseptsiyani baholash va qabul qilish uchun jahon hamjamiyatiga bir necha yil kerak bo'ldi. Endi virtual pul o'ziga xos tarzda juda katta bozor miqyosiga aylandi. Kriptovalyutalar jozibali istiqbollari va yuqori rentabelligi bilan ko'plab odamlarni jalb qiladi. Ammo siz tuzoqlardan xabardor bo'lishingiz va boylikka intilishda bor narsangizni yo'qotmasligingiz kerak.

References:

1. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. Sh. Shodmonov
2. Ayupov R.H., Raqamli iqtisodiyot va elektron tijoratda yangi texnologiyalar. O'quv qo'llanma. Toshkent: Nizomiy nomidagi TDPU, 2020, 554 bet.
3. Ayupov R.H., Boltaboeva G.R.. Raqamli iqtisodiyot asoslari. Darslik. T.: TMI, 2020
4. www.wikipedia.com